

CIVITTA

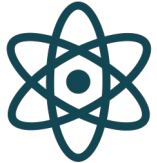
\\ **Ietekmes izvērtējums
Saliedētas un pilsoniski
aktīvas sabiedrības attīstības
plānam 2022.-2023. gadam**

Autori: SIA «Civitta Latvija», Dr.sc.soc. Inta Mieriņa,
Dr.sc.comm. Mārtiņš Kaprāns

Rīgā, 2023

IZVĒRTĒJUMA UZDEVUMI

Izvērtēt SPASAP mērķu, rīcības virzienu, uzdevumu un pasākumu savstarpējo sasaisti, novērtējot izpildi sekmējošos un kavējošos faktoros

Veikt analīzi par SPASAP noteikto rezultātīvo rādītāju izpildi un atbilstību politikas rezultātiem un mērķiem

Novērtēt SPASAP īstenošanā iesaistīto institūciju aktivitātes un to ietekmi uz mērķu un rezultātu sasniegšanu, tostarp identificējot pasākumos iesaistīto mērķa grupu profilus, kā arī mērķa grupas, kuras pasākumi nerasniedza

Noskaidrot SPASAP mērķa grupu pieredzi un vērtējumu par SPASAP noteiktajiem mērķiem, uzdevumiem un īstenotajiem pasākumiem, sasniegtajiem darbības un politikas rezultātiem

Novērtēt finanšu resursus un to izlietojuma efektivitāti

IZVĒRTĒJUMĀ IZMANTOTĀS METODEDES UN DATU IEGUVES AVOTI

ESAO 6 KRITĒRIJI

EFEKTIVITĀTES KRITĒRIJS sekmēja izpratni par to, vai SPASAP iekļautie pasākumi sasniedza izvirzītos mērķus

SASKAŅOTĪBAS KRITĒRIJS ietver papildinātības, saskaņotības un koordinācijas jēdzienus un sniedza izpratni par to, cik lielā mērā SPASAP iekļautie pasākumi ir radījuši pievienoto vērtību, vienlaikus izvairoties no dublēšanās

ILGTSPĒJAS KRITĒRIJS palīdzēja novērtēt pasākumu, t.sk. aktivitāšu, rezultātu efekta ilgumu pasākuma (t.sk. aktivitāšu) īstenošanas rezultātā, kā arī paša pasākuma funkcionēšanas ilgspēju

ATBILSTĪBAS KRITĒRIJS palīdzēja noskaidrot, cik lielā mērā pasākumi atbilda pasākumu saņēmēju vajadzībām, prioritātēm un finansējuma piešķirēja politikai

LIETDERĪBAS KRITĒRIJS ietvēra novērtēšanu, vai tos pašus rezultātus varēja sasniegt, izmantojot ekonomiskākus resursus

IETEKMES KRITĒRIJA mērķis ir izvērtēt pasākumu ietekmi (pamatā balstoties uz kvalitatīvajiem, mazāk uz kvantitatīvajiem datiem), vai tā ir bijusi pozitīva vai negatīva, tieša vai netieša, paredzēta vai neparedzēta, kā arī īstermiņa vai ilgtermiņa

ESAO 6 KRITĒRIJOS
BALSTĪTA ANALĪZE

DOKUMENTU, PĒTĪJUMU
UN STATISTIKAS DATU
ANALĪZE

27 STRUKTURĒTAS UN
DAĻĒJI STRUKTURĒTAS
UN GRUPU INTERVIJAS

SPASAP MĒRĶIS, RĪCĪBAS VIRZIENI UN PASĀKUMI

SPASAP MĒRĶIS

SPASAP mērķis ir nodrošināt nacionālas, solidāras, atvērtas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstību

SPASAP RĪCĪBAS VIRZIENI

NACIONĀLĀ IDENTITĀTE UN PIEDERĪBA

- 3 uzdevumi un 9 pasākumi
- vērsti uz Latvijas iedzīvotāju īpatsvara pieauguma sekmēšanu attiecībā uz piederības sajūtu Latvijai un valstiskuma vērtību apzināšanos un izpratni, kā arī uz latviešu valodas prasmes uzlabošanu dažādām mērķa grupām un latviešu valodas praktisku lietošanu ikdienas situācijās

DEMOKRĀTIJAS KULTŪRA UN IEKĻAUJOŠS PILSONISKUMS

- 3 uzdevumi un 19 pasākumi
- lai veicinātu iedzīvotāju aktīvu iesaisti dažādās sabiedrības līdzdalības aktivitātēs, iedzīvotāju pārliecības pieaugumu par spēju ietekmēt rīcībpolitiku, kā arī iedzīvotāju apmierinātības pieaugumu ar demokrātijas darbību, sabiedrības savstarpējās sadarbības uzlabošanu un uzticēšanos un iedzīvotāju medijpratības uzlabošanu

INTEGRĀCIJA

- 2 uzdevumi un 19 pasākumi
- lai uzlabotu Latvijas dažādu sabiedrības grupu savstarpējo uzticēšanos, līdzdalību un sadarbību, un sekmēt tolerances līmeņa pieaugumu, mazināt stereotipus un aizspriedumus pret dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem

1.1. UZDEVUMA “STIPRINĀT VALSTISKUMA APZIŅU UN PIEDERĪBAS SAJŪTU LATVIJAI” SATURS

RĪCĪBAS VIRZIENA RISINĀMĀ PROBLĒMA

Pilsoniskā apātija un zema izpratne, ka ikvienam indivīdam ir jāpiedalās valsts veidošanā. Valsts un pašvaldību institūciju dialoga trūkums ar iedzīvotājiem

RĪCĪBAS VIRZIENA MĒRĶIS

Stiprināt valstiskuma apziņu un piederības sajūtu Latvijai

PASĀKUMI

Īstenotas piecas aktivitātes sadarbībā ar KM, LNKČ, SIF, AM JC

Dialogs ar sabiedrību par nacionālo identitāti un piederību:

Rīkotas Valsts valodas dienai veltītas diskusijas

Atbalsts novadu kultūrvēsturiskā mantojuma un identitātes saglabāšanai un attīstībai:

Nodrošināti suitu un līvu kultūrtelpas stiprināšanas un popularizēšanas pasākumi. Latgales kultūras dzīves organizatoru kapacitātes stiprināšana

Mazākumtautību un latviešu jauniešu sadarbības programma:

Galvenās aktivitātes – ekspedīcijas, radošās nodarbības, lokālpatriotiski pasākumi, debates, viktorīnas, semināri, vēsturisku notikumu rekonstrukcija

Atbalsts Latgales kultūras tradīciju saglabāšanai un popularizēšanai:

Noslēgts sadarbības līgums ar biedrību „Upītes jauniešu folkloras kopa”, īstenoti 5 pasākumi

Izglītojoši pasākumi jauniešiem par valsts aizsardzības jautājumiem un Latvijas valsts vēstures svarīgiem notikumiem

REZULTĀTI (politikas rādītāji)

Spēcīga emocionālā piederība Latvijai – 68% (ESS). Būtisks kritums pret 2020. gada bāzes vērtību.

Spēcīga emocionāla piederība Latvijai starp tiem iedzīvotājiem, kas mājās runā krievu valodā – 54% (ESS)

1.1. UZDEVUMA “STIPRINĀT VALSTISKUMA APZIŅU UN PIEDERĪBAS SAJŪTU LATVIJAI” NOVĒRTĒJUMS

PROBLĒMSITUĀCIJAS (Mērķa grupu vajadzības)

Pilsoniskā apātija un zema izpratne, ka ikvienam indivīdam ir jāpiedalās valsts veidošanā.
Valsts un pašvaldību institūciju dialoga trūkums ar iedzīvotājiem

ATBILSTĪBA

- Atbilst galveno mērķa grupu (mazākumtautību, jauniešu, vietējām kopienu) vajadzībām
- Nepietiekoši pievērš uzmanību sociālekonomiski mazaizsargātajām grupām un diasporai
- Nav skaidri parādīta mijiedarbība starp definētajām problēmām, īstenotajiem pasākumiem un politiskajiem mērķiem

LIETDERĪBA

- Starpkultūru dialoga veicināšana
- Kultūrvēsturiskā mantojuma un identitātes kopšana reģionos
- Valstiskuma apziņas attīstīšana jauniešu segmentā

IETEKME

- Rezultatīvie rādītāji neļauj spriest par ietekmi un pārmaiņu potenciālu
- Ne vienmēr ir iespējams noteikt pasākumos iesaistīto cilvēku reģionālo izkliedi

- 1.1. uzdevuma 5 pasākumi pārskata periodā ir pilnībā īstenoti. Tie ir sasnieguši dažādas mērķgrupas. Taču pasākumu pozitīvo ietekmi uz valstiskuma apziņu un piederības izjūtu tiešā veidā nav iespējams noteikt.
- Lai gan kopējā iedzīvotāju emocionālā piederība Latvijai vēl aizvien ir vidēji spēcīga, tā tomēr pārskata periodā ir būtiski vājinājusies.
- Krievijas uzsāktais karš izraisīja politisko mobilizāciju, kas izpaudās arī nacionālās apziņas kāpumā un interesē dažādos veidos iesaistīties valsts aizsardzībā.
- Vērtējot pasākumu efektivitāti ārpus konkrētā veicamā uzdevuma konteksta, ir redzams, ka tie kopumā ir centušies sekmēt starpkultūru dialogu un sabiedrības saliedētību.

1.2. UZDEVUMA “VEICINĀT LATVIEŠU VALODAS KĀ SABIEDRĪBU VIENOJOŠA PAMATA NOSTIPRINĀŠANOS IKDIENAS SAZIŅĀ” SATURS

RĪCĪBAS VIRZIENA RISINĀMĀ PROBLĒMA

Latviešu valodas lietošanas intensitāte Latvijas publiskajā telpā un ikdienas neformālajās attiecībās nepieaug atbilstoši valodas pratēju īpatsvaram
Angļu valodas lietojuma pieaugums apdraud latviešu valodas pozīcijas Latvijā
Darba devēja nepamatotas prasības pārvaldīt svešvalodu, visbiežāk krievu valodu, uztur lingvistiskās diskriminācijas iespējas
Sistemātiski trūkst kvalificēti pedagogi, kas ir gatavi strādāt ar skolēniem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda

RĪCĪBAS VIRZIENA MĒRĶIS

Veicināt latviešu valodas kā sabiedrību vienojoša pamata nostiprināšanos ikdienas saziņā

PASĀKUMI

Īstenota viena aktivitāte sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku

Atbalsts Latviešu valodas veicināšanas programmai
„Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija”

REZULTĀTI (politikas rādītāji)

Aktualizētie dati par plānotajiem rezultātīvajiem rādītājiem liecina, ka 2022. gadā iedzīvotāju īpatsvars, kuri prot latviešu valodu un kuru dzimtā valoda nav latviešu valoda, bija 89,3 %, un tas ir pieaudzis par 7,8 procentpunktiem, salīdzinot ar 2016. gada rādītājiem

1.2. UZDEVUMA “VEICINĀT LATVIEŠU VALODAS KĀ SABIEDRĪBU VIENOJOŠA PAMATA NOSTIPRINĀŠANOS IKDIENAS SAZIŅĀ” NOVĒRTĒJUMS

PROBLĒMSITUĀCIJAS (Mērķa grupu vajadzības)

Latviešu valodas lietošanas intensitāte Latvijas publiskajā telpā un ikdienas neformālajās attiecībās nepieaug atbilstoši valodas pratēju īpatsvaram

Angļu valodas lietojuma pieaugums apdraud latviešu valodas pozīcijas Latvijā

Darba devēja nepamatotas prasības pārvaldīt svešvalodu, visbiežāk krievu valodu, uztur lingvistiskās diskriminācijas iespējas
Sistemātiski trūkst kvalificēti pedagogi, kas ir gatavi strādāt ar skolēniem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda

ATBILSTĪBA

- Atbilst mērķgrupas (mazākumtautību) vajadzībām
- Atbilst plašākai valsts valodas politikas stratēģijai, kas formulēta Valsts valodas politikas pamatnostādņēs 2021.-2027. gadam
- Atbilst politikas virsmērķim, jo gan Satversmes kodolā, gan augstākā līmeņa politikas plānošanas dokumentos uzsvērtā latviešu valodas nozīme

LIETDERĪBA

- Nostiprina pozitīvu attieksmi pret latviešu valodu kā publiskās saziņas un demokrātiskās līdzdalības valodu
- Attīstīta mazākumtautību jauniešu izpratni par latviešu kultūru

IETEKME

- Īstenotais pasākums sasniedz mazākumtautību jauniešus
- Aktualizētie rezultatīvo rādītāju dati nav pieejami, kas ļautu izvērtēt plašākas latviešu valodas situācijas izmaiņas

- Pirms Imigrācijas likuma grozījumiem Latvijā pieauga pieprasījums pēc eksāmeniem B1 un B2 līmenī, kas liecināja par valodas prasmju uzlabošanas noteiktās mazākumtautību kategorijās. Taču pašlaik ir būtiski pieaudzis zemākā līmeņa eksāmenu īpatsvars.
- Taču Imigrācijas likuma grozījumi un nekonsekvence to ieviešanā var negatīvi ietekmēt mazākumtautību lingvistisko attieksmi. Vienlaikus ažirotāja, ko šie grozījumi izraisījuši, nostiprina sabiedrībā maldīgu viedokli, ka lielākā daļa Latvijā dzīvojošo mazākumtautību pārstāvju latviešu valodu nezina un ikdienā nelieto.
- Saskaņā ar IZM skolu aptaujas datiem lielākā daļa skolu pārejai uz mācībām latviešu valodā ir gatavas. Taču šīs straujās reformas izgaismo augošu problēmu - trūkst kvalificētu pedagogu, kas spēj strādāt ar jauniešiem un citām vecumgrupām, kurām latviešu valoda nav dzimtā valoda.

1.3. UZDEVUMA “VEICINĀT VIENOJOŠAS SOCIĀLĀS ATMIŅAS IZPRATNES VEIDOŠANOS SABIEDRĪBĀ” SATURS

RĪCĪBAS VIRZIENA RISINĀMĀ PROBLĒMA

Attieksme pret Otro pasaules karu un padomju okupāciju Latvijā uztur etnolingvistiski sašķeltu atceres telpu, kurā tiek atražota sociālo atmiņu polarizācija
Latvijas sociālajā nav nostiprināta nacionālās pretošanās vēsture, kas varētu veicināt vienojošas atceres veidošanos.

Pieaugusi nepieciešamība nostiprināt lokālās kultūrvēsturiskās identitātes lomu

RĪCĪBAS VIRZIENA MĒRĶIS

Veicināt vienojošas sociālās atmiņas izpratnes veidošanos sabiedrībā

PASĀKUMI

Īstenotas trīs aktivitātes sadarbībā ar KM

Vienojošas atceres kultūras attīstību veidojošas iniciatīvas:

Atbalsts Žaņa Lipkes memoriāla, Romu Kultūras centrs, Šamir, Komunistiskā terora upuru un palīdzības fonds „Sibīrijas bērni” rīkotajiem pasākumiem

Izglītojošas programmas Latvijas sabiedrībai par Latvijas valstiskuma veidošanos un attīstību Eiropas un Pasaules vēstures kontekstā, kas veicina piederības sajūtas un saliedētību Latvijas sabiedrībā

Pierādījumos balstītas informācijas par Latvijas vēstures notikumiem popularizēšana:

Atbalsts Latvijas Okupācijas muzeja īstenotajam projektam

REZULTĀTI (politikas rādītāji)

Aktualizētie dati par plānotajiem rezultātīvajiem rādītājiem nav pieejami

1.3. UZDEVUMA “VEICINĀT VIENOJOŠAS SOCIĀLĀS ATMIŅAS IZPRATNES VEIDOŠANOS SABIEDRĪBĀ” NOVĒRTĒJUMS

PROBLĒMSITUĀCIJAS (Mērķa grupu vajadzības)

Attieksme pret Otro pasaules karu un padomju okupāciju Latvijā uztur etnolingvistiski sašķeltu atceres telpu, kurā tiek atražota sociālo atmiņu polarizācija

Latvijas sociālajā nav nostiprināta nacionālās pretošanās vēsture, kas varētu veicināt vienojošas atceres veidošanos.

Pieaugusi nepieciešamība nostiprināt lokālās kultūrvēsturiskās identitātes lomu

ATBILSTĪBA

- Atbilst daudzveidīgu mērķgrupu vajadzībām
- Tiek izcelta gan nacionāli, gan lokāli nozīmīgā vēsture un identitātes
- Aktualizē pretrunīgas Latvijas vēstures tēmas

LIETDERĪBA

- Veicina racionālu un argumentētu publisko diskursu starp konfliktējošām sociālajām atmiņām
- Stiprina lokālās identitātes Latvijas nacionālās vēstures kontekstā

IETEKME

- Īstenotie pasākumi sasniedz dažādas sabiedrības grupas
- Aktualizētie rezultatīvo rādītāju dati nav pieejami, kas ļautu izvērtēt plašākas latviešu valodas situācijas izmaiņas

- Līdzās SPASAP īstenotajiem pasākumiem jāuzsver arī kopējās atceres ekosistēmas attīstība pārskata periodā, kas ietekmē 1.3. uzdevuma efektivitātes izpratni un atbalstu noteiktiem nākotnes virzieniem. Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā Latvijas publiskā telpa ir atbrīvota no daudziem totalitārisma simboliem un padomju okupācijas laika memoriālā mantojuma.
- Vienlaikus sociālās atmiņas pētījumi liecina, ka jaunākajā paaudzē pastiprinās ignorance pret konfliktējošiem vēstures naratīviem. Tas ne tikai liecina par sociālās aizmiršanas mehānisma darbību, bet arī izgaismo vēstures izglītības lomu vispārējās izglītības sistēmā.
- Latvijas augstākās valsts amatpersonas ir aktualizējušas jautājumu par vēstures izglītību vispārējās izglītības sistēmā un sistemātiski nepietiekošo finansējumu Latvijas vēstures pētniecībai un komunikācijai ar sabiedrību.

IETEIKUMI VIRZIENA PASĀKUMU ĪSTENOŠANAI NĀKOTNĒ

Pašreizējos apstākļos sabiedrības saliedētības un aktīvas pilsoniskās sabiedrības stratēģijai ir jābūt orientētai uz Latvijas demokrātisko vērtību veicināšanu dažādās sabiedrības grupās, bet vienlaikus tai ir jāveicina paš aizsargājošās demokrātijas ideja.

Ģeopolitiskās izmaiņas Latvijā ir radījušas jaunas grupas Latvijas lingvistiskajā ainavā (politiski motivētu Krievijas pilsoņu imigrācija, Ukrainas bēgļi), kuras ir svarīgi izcelt nākamajā plānā kā sabiedrības saliedētības problēmas.

Svarīgi spēt identificēt arī alternatīvu saliedētības potenciālu jaunākajā paaudzē, kuras dienaskārtībā nacionālās identitātes apdraudējuma jautājumi vairs nav tik nozīmīgi, bet priekšplānā izvirzās universālas sociālās neaizsargātības un klimata pārmaiņu tēmas.

Nepieciešams ieviest jaunus un atbilstošākus rezultātīvos rādītājus visiem šī virziena uzdevumiem, kas ļautu labāk izvērtēt īstenoto pasākumu efektivitāti.

2.3. UZDEVUMA “VEIDOT KVALITATĪVU, DROŠU UN IEKĻAUJOŠU DEMOKRĀTISKĀS LĪDZDALĪBAS UN INFORMĀCIJAS TELPU” SATURS

RĪCĪBAS VIRZIENA RISINĀMĀ PROBLĒMA

Latvijas informācijas telpā tiek veiktas mērķtiecīgas dezinformācijas un citu valstu propagandas kampaņas ar nolūku ietekmēt sabiedrisko domu un sabiedrības vērtīborientāciju, demoralizēt sabiedrību, veicināt sabiedrības šķelšanos, mazināt uzticēšanos valstij un tās institūcijām, Eiropas Savienībai un NATO

RĪCĪBAS VIRZIENA MĒRĶIS

Veidot kvalitatīvu, drošu un iekļaujošu demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpu

PASĀKUMI

Īstenotas piecas aktivitātes sadarbībā ar KM, SIF, VSIA «Latvijas Vēstnesis»

Pētījumos balstītas saliedētas sabiedrības politikas attīstība:

Pētījums par Latvijas mazākumtautību nevalstiskajām organizācijām

Analītiskās domāšanas, medijpratības un digitālo prasmju attīstības pasākumi:

Atbalsts medijiem sabiedriski nozīmīga satura veidošanai un nacionālās kultūrtelpas stiprināšanai, kā arī atbalsts lokālajiem medijiem

Veicināt sabiedrības tiesībratību un pilsonisko izglītību:

Tiesiskās informācijas un pilsoniskās izglītības tīmekļvietnes „Cilvēks. Valsts. Likums.” attīstīšana

Saliedētas sabiedrības politikas veidošanas līdzdalības pasākumi:

Deliberatīvās metodēs balstītu sabiedrības rekomendāciju izstrāde un apkopošana par vienotas informatīvas telpas veidošanu Latgales reģionā

Atbalsts pētniekiem un mediju profesionāļiem mediju monitoringa nodrošināšanai:

Pētījums par Latvijas reģionālo mediju tirgu un auditoriju

REZULTĀTI (politikas rādītāji)

Augsts uzticēšanās līmenis medijiem – 21% (Eurobarometer 2022). Bez pārmaiņām pret 2019. gada bāzes vērtību.

Vidējs uzticēšanās līmenis medijiem – 39% (Eurobarometer 2022). Būtisks kritums (-10 procentpunkti) pret 2019. gada bāzes vērtību.

2.3. UZDEVUMA “VEIDOT KVALITATĪVU, DROŠU UN IEKĻAUJOŠU DEMOKRĀTISKĀS LĪDZDALĪBAS UN INFORMĀCIJAS TELPU” NOVĒRTĒJUMS

PROBLĒMSITUĀCIJAS (Mērķa grupu vajadzības)

Latvijas informācijas telpā tiek veiktas mērķtiecīgas dezinformācijas un citu valstu propagandas kampaņas ar nolūku ietekmēt sabiedrisko domu un sabiedrības vērtīborientāciju, demoralizēt sabiedrību, veicināt sabiedrības šķelšanos, mazināt uzticēšanos valstij un tās institūcijām, Eiropas Savienībai un NATO

ATBILSTĪBA

- Pasākumi ir orientēti uz deliberatīvās demokrātijas stiprināšanu un medijpratības veicināšanu
- Pievērš uzmanību reģionālo mediju auditorijām
- Netiek izcelts darbs ar mazākumtautībām

LIETDERĪBA

- Atbalsts mediju iniciatīvām
- Latgales informatīvās telpas aizsardzība

IETEKME

- Īstenotie pasākumi sasniedz dažādas sabiedrības grupas
- Aktualizētie rezultātīvo rādītāju dati liecina, ka uzticībā medijiem ir būtiski kritusies

- Pārskata periodā demokrātiskās līdzdalības un informācijas telpa Latvijā ir saskārusies ar jauniem izaicinājumiem, kurus izraisījusi Covid-19 pandēmija un Krievijas iebrukums Ukrainā.
- Kopumā Latvijas iedzīvotāju uzticība medijiem ir samazinājusies, ja salīdzina 2022. gada aptaujas datus ar 2019. gada bāzes vērtību. Izmaiņas nav attiecināmas uz augstu uzticēšanās līmeni, bet būtisks kritums – par 10 procentpunktiem – ir redzams vidējā uzticēšanās līmenī.
- SPASAP ir izcelta MAF nozīme, jo tas ir kļuvis par svarīgu mehānismu Latvijas mediju ekosistēmā. Intervijās tiek norādīts, ka MAF ieguldījums neliecina par vienmēr lietderīgu, stratēģiskiem mērķiem - veicināt sabiedriski nozīmīga mediju satura attīstību, kā arī atbilstošu finansējuma izlietojumu.

2.1. UZDEVUMA “VEICINĀT IEDZĪVOTĀJU DEMOKRĀTIJAS PRASMJU UN ZINĀŠANU APGUVI ATBILSTOŠI GLOBĀLAJIEM UN LAIKMETA IZAICINĀJUMIEM, TAI SKAITĀ MŪŽIZGLĪTĪBAS KONTEKSTĀ” SATURS

RĪCĪBAS VIRZIENA RISINĀMĀ PROBLĒMA

Nepietiekams bērnu un jauniešu pilsoniskās izglītības līmenis, demokrātijas un sadarbības prasmes

RĪCĪBAS VIRZIENA MĒRĶIS

Veicināt iedzīvotāju demokrātijas prasmju un zināšanu apguvi atbilstoši globālajiem un laikmeta izaicinājumiem, tai skaitā mūžizglītības kontekstā

PASĀKUMI

KM, IZM un leM vadībā īstenoti 3 no plānotajiem 4 pasākumiem

Atbalsts starpskolu pilsoniskajām iniciatīvām:

UNESCO ceļvedis skolotājiem un skolēniem «Skola darbībā», metodiskais materiāls jauniešu kultūrpratības veicināšanai un metodiskais materiāls «Rīcības labirints» un ar tiem saistītās publicitātes aktivitātes skolotājiem, jauniešiem, NVO; Profesionālās pilnveides seminārs «Vide, kas ceļ» par skolu vidi

Izglītojoši pasākumi skolēniem un jauniešiem:

Īstenota valsts aizsardzības mācība izglītības iestādēs (un tās tālmācības pilotprojekts, praktiskās nometnes), pasākumi jaunsargiem, jaunsargu interešu izglītības programma

Starptautiskais pilsoniskās izglītības pētījums:

(IEA ICCS 2022) un ar to saistītās publicitātes aktivitātes

REZULTĀTI (politikas rādītāji)

2023. gada novembrī tiks publicēti ICCS 2022. gada dati, kas ļaus salīdzināt pilsonisko zināšanu izmaiņas

Mazinājusies apmierinātība ar demokrātiju. 82 % saskata mazas vai nekādas iespējas ietekmēt politiku (ESS 2022)

Latvijas jaunieši ir vieni no politiski neaktīvākajiem ES. Ir ļoti zema pārliecība ietekmēt ES lēmumus un politiku. Ļoti mazs skaits ar draugiem un radiem bieži apspriež politiskos un sociālos jautājumus (EB 2021)

Tomēr dati liecina, ka iedzīvotāji ir kļuvuši pilsoniski aktīvāki (balsošana Saeimas vēlēšanās, petīcijas, boikotēšana, brīvprātīgais darbs NVO, arodbiedrību biedri)

2.1. UZDEVUMA “VEICINĀT IEDZĪVOTĀJU DEMOKRĀTIJAS PRASMJU UN ZINĀŠANU APGUVI ATBILSTOŠI GLOBĀLAJIEM” NOVĒRTĒJUMS

PROBLĒMSITUĀCIJAS (mērķa grupu vajadzības):

Nepietiekams bērnu un jauniešu pilsoniskās izglītības līmenis, kas kavē līdzdalību ledzīvotāji nepietiekoši novērtē nepieciešamību ieguldīt kopējā sabiedrības labumā un iesaistīties kolektīvā rīcībā

ATBILSTĪBA

- Atbilst galveno mērķa grupu (bērnu, jauniešu, skolotāju) vajadzībām
- Nepietiekoši aptver sabiedrību kopumā
- Nepietiekoši pievērš uzmanību riska grupām (NEETS, mazākumtautības)

LIETDERĪBA

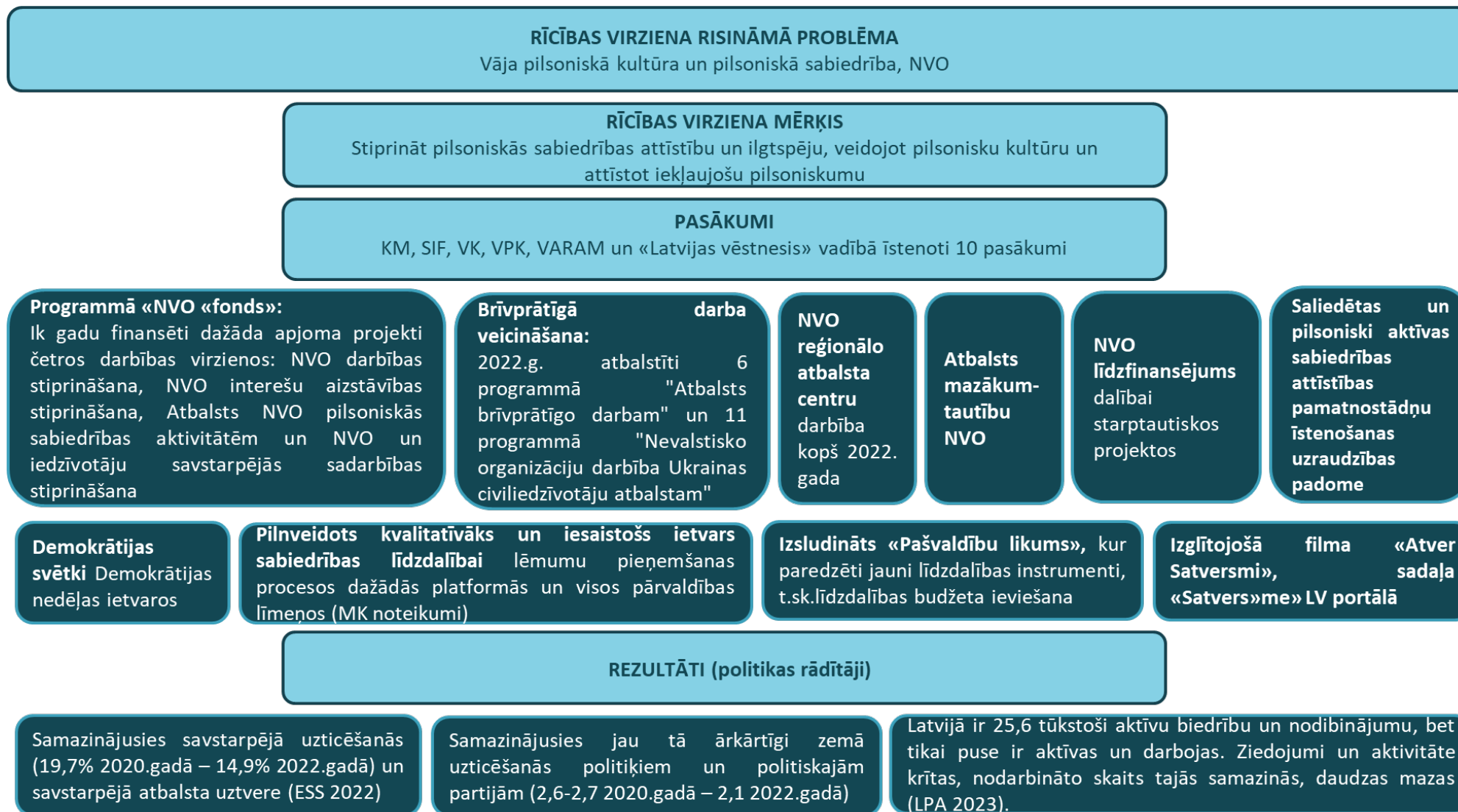
- Lietderīgi kompetenču izglītības kontekstā
- Īpaši aktuāli kara Ukrainā kontekstā
- Pasākumus īsteno zinošākie profesionāļi

IETEKME

- Pasākumi vajadzīgi, pozitīva ilgtermiņa ietekme
- Nepietiekama pasākumu daudzveidība
- Iespējams paplašināt auditorijas aptveri atsevišķiem pasākumiem

- Ietekmes ilgspējas kontekstā kā ļoti pozitīvs aspekts jāatzīmē tas, ka virziena ietvaros izstrādātos materiālus (gan UNESCO vadlīnijas, gan pilsoniskās izglītības pētījumu) pavadījis plašs pasākumu loks ar mērķi tos popularizēt un veicināt to izmantošanu mērķa grupā. Pasākumu ilgspēju veicinās tas, ka UNESCO izstrādātie materiāli ir publicēti internetā un tos brīvi varēs izmantot jebkurš interesents.
- Interese par iesaistīšanos Jaunsardzē un Jaunsargu interešu izglītības programmā ir ļoti liela, un dati liecina, ka tiek sasniegts ļoti liels skaits jauniešu. Arī valsts aizsardzības mācība vēršas plašumā, un tās efektivitāti veicinās arī attālinātas mācīšanās iespēja.
- Pasākumi kopumā vērtējami kā lietderīgi – tie ir īstenoti augstā kvalitātē, iesaistot labākos jomas profesionāļus un ņemot vērā mērķa grupu vajadzības.
- SPASAP norādītie rezultatīvie rādītāji nav optimāli un neļauj sniegt skaidru formālu vērtējumu, cik lielā mērā plānotais sasniegts.

2.2. UZDEVUMA “STIPRINĀT PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBU UN ILGTSPĒJU, VEIDOJOT PILSONISKU KULTŪRU UN ATTĪSTOT IEKĻAUJOŠU PILSONISKUMU” SATURS

2.2. UZDEVUMA “STIPRINĀT PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBU UN ILGTSPĒJU, VEIDOJOT PILSONISKU KULTŪRU UN ATTĪSTOT IEKĻAUJOŠU PILSONISKUMU” NOVĒRTĒJUMS

PROBLĒMSITUĀCIJAS (mērķa grupu vajadzības):

Vāji attīstīta pilsoniskā sabiedrība, NVO prasmes, finansējums un kapacitāte
Zema iedzīvotāju līdzdalība sabiedriskajos un politiskajos procesos, lēmumu pieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī
Neticība savai spējai ietekmēt rīcībpolitiku, politiskais cinisms, atsvešinātība
Zema uzticēšanās politiskajām institūcijām

ATBILSTĪBA

- Atbilst mērķa grupu vajadzībām
- Iedzīvotājiem tuvais kopienu un grupu līmenis, «bottom-up» pieeja
- Projektu finansējums kombinācijā ar NVO centru atbalstu nodrošina nepieciešamo atbalsta daudzveidību un elastīgumu
- Nepietiekoši pievērš uzmanību neorganizētajai, atsvešinātai sabiedrības daļai
- Nepietiekoši ņem vērā inflāciju, augošās izmaksas

LIETDERĪBA

- Lietderīgi NVO stiprināšanas, sociālā dialoga, valsts pārvaldes digitalizācijas un atvērtās pārvaldības kontekstā
- Nepieciešamas efektīvas līdzdalības platformas

IETEKME

- Plaša mēroga sistēmiskas izmaiņas kombinācijā ar labi iestrādātu projektu modeli
- Uzsvars uz likumdošanas izmaiņām, vadlīnijām un ilgtermiņa efektu
- Ietekmes novērtējums veicams tikai ilgtermiņā

- Runājot par SPASAP īstenoto aktivitāšu atbilstību un efektivitāti, jāsecina, ka tās ir bijušas tieši fokusētas uz mērķa grupas vajadzībām un atbilstošas uzstādītajiem mērķiem.
- SPASAP izstrādes procesā kā viena no galvenajām risināmajām problēmām identificēta vāja pilsoniskā sabiedrība, tostarp NVO nepietiekamais finansējums, kapacitāte un ilgtspēja, tādēļ ļoti atbilstošs vajadzībām ir arī tiešais atbalsts NVO.
- NVO centru darbību intervējamie vērtē kā ļoti lietderīgu, nozīmīgu un neaizvietojamu – tie ir kļuvuši par pirmo instanci, kur NVO vērsties, ja ir kādi jautājumi vai nepieciešama palīdzība.
- Atbalsts mazākumtautību NVO īpaši aktuāls pieaugošās etniskās spriedzes kontekstā, jo demonstrē Latvijas dažādu etnisko kopienu iekļaušanu un atzīšanu.

IETEIKUMI VIRZIENA PASĀKUMU ĪSTENOŠANAI NĀKOTNĒ

Ieteicams stiprināt saikni un pieredzes apmaiņu starp reģionu NVO atbalsta centriem, jo tā šobrīd praktiski nenotiek, kā arī veicināt sadarbību ar citām sociālās iekļaušanas un līdzdalības veicināšanas procesā iesaistītām institūcijām. Tāpat vēlams nodrošināt pastāvīgu un savlaicīgu finansējumu NVO atbalsta centru darbībai un citām aktivitātēm, kas pierādījušas savu lietderību kā, piemēram, demokrātijas nedēļas organizēšanai.

Nepieciešams domāt par mehānismiem, kā motivēt plaša profila NVO kļūt iekļaujošākiem attiecībā uz dažādību dažādu pasākumu rīkošanā (tostarp, pielāgojot konkursu nolikumus).

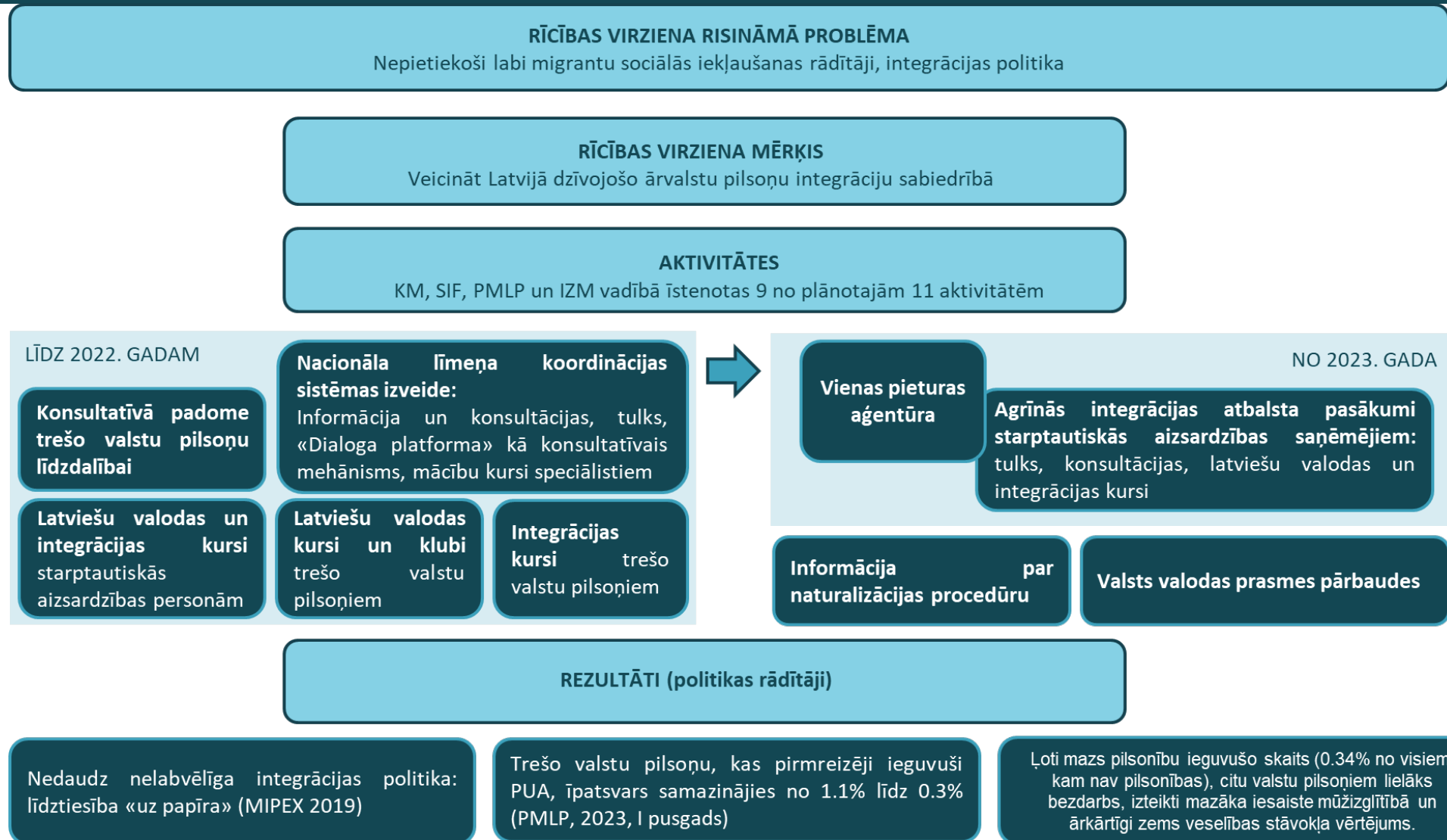

Nepieciešams pēc iespējas ātrāk padarīt pieejamu VARAM paredzēto līdzdalības platformu, kas ļaus pašvaldībām ieviest Pašvaldību likumā paredzētos līdzdalības mehānismus. Nosakot prasības, jānodrošina arī veids, kā tās īstenot. To iespējams darīt sadarbībā ar portālu ManaBalss.lv, kam jau ir ļoti liela pieredze līdzdalības digitālo instrumentu izstrādē, vai arī rīkot atklātu konkursu un paredzēt finansējumu šādu risinājumu nodrošināšanai.

Visos pasākumos daudz vairāk jāiesaista arī dažādas sociālās atstumtības riska grupas: iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem, mazākumtautību iedzīvotāji, seniori, iedzīvotāji ar zemām tehnoloģiskajām prasmēm un izglītību, īpašām vajadzībām u.tml.

3.1. UZDEVUMA “VEICINĀT LATVIJĀ DZĪVOJOŠO ĀRVALSTU PILSONU INTEGRĀCIJU SABIEDRĪBĀ” SATURS

3.1. UZDEVUMA “VEICINĀT LATVIJĀ DZĪVOJOŠO ĀRVALSTU PILSONU INTEGRĀCIJU SABIEDRĪBĀ” NOVĒRTĒJUMS

PROBLĒMSITUĀCIJAS (mērķa grupu vajadzības):

Trūkst motivācija integrēties un apgūt latviešu valodu, ņemot vērā plašo konkurējošo valodu izplatību
Trūkst sistēmiska kultūrorientācijas ievadkursu un latviešu valodas kursu piedāvājuma
Vāja integrācijas politika, īpaši mērķa grupas pilsoniskās iesaistes ziņā
Latvijas iedzīvotājiem trūkst saskarsmes ar dažādību un starpkultūru komunikācijas prasmju

ATBILSTĪBA

- Pozitīvs vērtējums pasākumiem mērķa grupā
- Sadrumstalotība, vienotas sistēmas trūkums latviešu valodas apguvē
- Nepietiekams sociālās iekļaušanās atbalsts ES/ EEZ pilsoņiem
- Trūkst pasākumu, kas vērsti uz uzņemošo sabiedrību

LIETDERĪBA

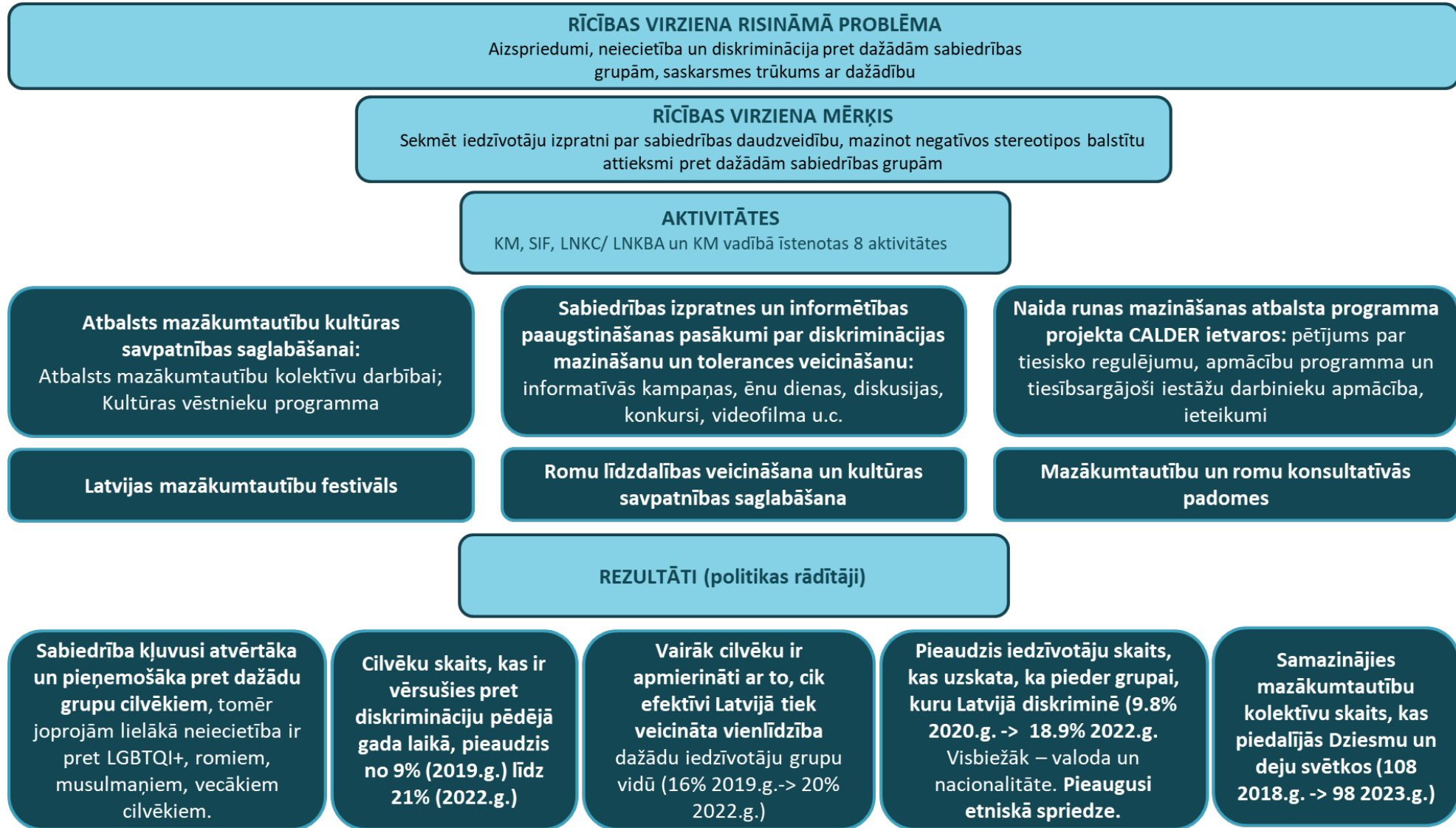
- Ļoti nepieciešami pieaugošās imigrācijas kontekstā
- Nepietiekami kontrolēta pasākumu kvalitāte un iespējama pārklāšanās
- Pasākumu konsolidēšana VPA ļaus savā ziņā efektīvāk nodrošināt pakalpojumus
- Svarīgi turpināt ciešu sadarbību ar NVO, izmantojot viņu iespējas un priekšrocības

IETEKME

- Pasākumiem ir ļoti būtiska nozīme veiksmīgas sociālās iekļaušanas nodrošināšanā
- Ietekmi ierobežo nepietiekami pārdomāta, projektu-bāzēta atbalsta sistēma
- Pārmaiņu laiks pārejā uz citu pieeju darbam ar mērķa grupu, pārrāvumi atsevišķu pakalpojumu nodrošināšanā 2023.g.
- Jaunās sistēmas ietekmi varēs vērtēt ilgtermiņā

- Dažos gadījumos SPASAP minētie pasākumi tieši vai lielā mērā pārklājas ar pasākumiem, kas norādīti citos politikas plānošanas dokumentos, piemēram, integrācijas kursi un tulka pakalpojumi personām, kam nepieciešama starptautiskā aizsardzība, kursi speciālistiem starpkultūru jautājumos, informācijas centrs patvēruma meklētājiem, bēgļiem un personām ar alternatīvo statusu minēti arī Rīcības plānā personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā.
- Runājot par pasākumu ilgspēju, valodu un integrācijas kursi Latvijā tiek nodrošināti sporādiski, atkarībā no konkrētajā brīdī pieejamā finansējuma.

3.2. UZDEVUMA “SEKMĒT IEDZĪVOTĀJU IZPRATNI PAR SABIEDRĪBAS DAUDZVEIDĪBU, MAZINOT NEGATĪVOS STEREOTIPOS BALSTĪTU ATTIEKSMI PRET DAŽĀDĀM SABIEDRĪBAS GRUPĀM” SATURS

3.2. UZDEVUMA “SEKMĒT IEDZĪVOTĀJU IZPRATNI PAR SABIEDRĪBAS DAUDZVEIDĪBU, MAZINOT NEGATĪVOS STEREOTIPOS BALSTĪTU ATTIEKSMI PRET DAŽĀDĀM SABIEDRĪBAS GRUPĀM” NOVĒRTĒJUMS

PROBLĒMSITUĀCIJAS (Mērķa grupu vajadzības)

Aizspriedumi, nepatika un neiecietība pret dažādu sabiedrības grupu pārstāvjiem
Trūkst saskarsmes ar dažādību, cieņas pret citām kultūrām
Diskriminācija un naida noziegumi

ATBILSTĪBA

- Plašs un daudzveidīgs mērķim atbilstošu pasākumu klāsts
- Uzmanība uz distances mazināšanu starp riska grupām un sabiedrību
- Nav pietiekoši pievērsts uzmanības aizspriedumu pret tādām diskriminācijas riska grupām kā LGBTQI+ un imigranti (īpaši musulmaņi, afrikāņi) mazināšanai

LIETDERĪBA

- Ļoti svarīgi sabiedrības aizspriedumu un augošās etniskās spriedzes kontekstā
- Pasākumi ne vien attieksmes maiņai, bet arī likumdošanas un tiesībsargājošo iestāžu darba uzlabošanai
- Atsevišķu pasākumu pārklāšanās dažādos politikas dokumentos
- Pārlietu liels fokuss uz tradicionālo kultūru

IETEKME

- Pasākumiem ir ļoti būtiska nozīme veiksmīgas sociālās iekļaušanas nodrošināšanā
- Kopienų, organizāciju līderu kapacitātes stiprināšanas pasākumi veicinās ilgtspēju
- Nav īpaši efektīvi galveno sabiedriskās spriedzes iemeslu patreizējā politiskā kontekstā risināšanā

- Pasaulē veiktie pētījumi liecina, ka aizspriedumi un rasisms lielā mērā veidojas agrā bērnībā ģimenē un skolā, taču SPASAP iekļautās aktivitātes uz tolerances veicināšanu bērniem, kas varētu būt viens no efektīvākajiem mērķa sasniegšanas instrumentiem ilgtermiņā, nav bijušas vērstas.
- Mazākumtautību un Romu konsultatīvo padomju darbs ir nozīmīgs un atbilstošs virziena mērķu sasniegšanas kontekstā, taču par konsultatīvo padomju efektivitāti viedokļi atšķiras - dažkārt progresu apgrūtina viedokļu atšķirības un priekšstats par nepietiekamu ieklausīšanos atsevišķu organizāciju viedoklī, vai arī priekšstats, ka padomē var tikai nedaudz ietekmēt ministrijas jau iecerētos un sagatavotos lēmumus un plānus.

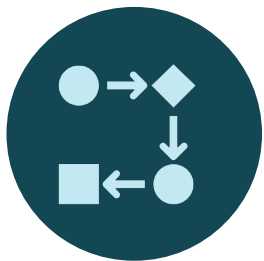
IETEIKUMI VIRZIENA PASĀKUMU ĪSTENOŠANAI NĀKOTNĒ

Izvēle par to, kurus pasākumus iekļaut kurā politikas dokumentā, ir katras iestādes ziņā, lai pēc iespējas novērstu pasākumu dublēšanos, tomēr intervijas liecina, ka noderīgas būtu skaidrākas norādes par principiem, kā šos pasākumus izvēlēties, un skaidrāka plāna robežu iezīmēšana saistībā ar plāna vispārējo mērķi.

Nepieciešams īstenot iepriekš iecerētos starpkultūru komunikācijas kursus plašsaziņas mediju pārstāvjiem un dažādu jomu speciālistiem. Intervējamie atzīst, ka žurnālistu apmācības būtu nepieciešamas, tādēļ šo aktivitāti būtu vēlams atjaunot – ne katru gadu, bet periodiski, piemēram, reizi trīs gados.

Valodas apguvei jābūt pēctecīgam pasākumam ar skaidru virzību no viena līmeņa uz nākamo, kvalitātes un rezultāta mērķtiecīgu kontroli.

Būtu lietderīgi īstenot līdz šim finansiālu iemeslu dēļ neīstenoto ģimeņu sadarbības programmu latviešu, mazākumtautību un ārvalstu pilsoņu bērniem un jauniešiem, jo sagaidāms, ka tā būtu efektīva un pieprasīta. Neviens cits pasākums šobrīd nav vērsts tieši uz bērniem.

IETEIKUMI REZULTATĪVAJIEM RĀDĪTĀJIEM

- Pilsoniskās līdzdalības indekss vairs nav un nebūs aprēķināms, jo mainījies pilsonisko aktivitāšu saraksts. Tā vietā ir iespējams vienkārši salīdzināt izmaiņas tajos rādītājos, kas ir salīdzināmi: balsošana vēlēšanās, dalība arodbiedrībā, iesaiste brīvprātīgajā darbā kādā NVO vai labdarības organizācijā, petīciju parakstīšana, kampaņas piespraužu/uzlīmju nēsāšana, boikotēšana.
- Nākotnē ieteicams apsvērt iespēju atjaunot finansējumu mazākumtautību monitoringa pētījumam “Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos”, kas tika īstenots 2015. un 2017. gadā, un kurā būtu iespējams iekļaut aktuālos jautājumus, kas liecinātu par progresu plāna izpildē.
- Ieteicams arī veikt sistemātiskas latviešu valodas un integrācijas kursu dalībnieku aptaujas pēc kursu noslēgšanās, apkopot un analizēt iegūtos rezultātus. Tādējādi būtu iespējams apkopot informāciju arī par BISS ieteikto indikatoru: “Trešo valstu pilsoņu īpatsvars, kuri uzskata par pietiekamu integrācijas kursus iegūto zināšanu apjomu”.
- Viens no ārvalstu pilsoņu integrācijas indikatoriem, kas rekomendēts pētījumā, ir pirmreizēji izsniegto PUA skaits procentos pret kopējo PUA un TUA turētāju skaitu. Šādā situācijā rādītājs nevar adekvāti novērtēt interesi par PUA, kuras iegūšana tomēr prasa zināmu laiku. Kā alternatīvu iespējams izmantot Eurostat datus par pilsonību ieguvušo personu skaitu pretstatā iedzīvotāju skaitam, kam nav Latvijas pilsonības, vai korigēt iepriekš minētā rādītāja metodoloģiju, aprēķinā pretstatot pirmreizēji izsniegto PUA skaitu procentos pret kopējo PUA un TUA turētāju skaitu iepriekšējā gadā.
- Ieteicams SPASAP kā politikas rezultātīvo rādītāju iekļaut līdzdalību pašvaldību vēlēšanās, kā rekomendēts BISS pētījumā, un ja SPASAP norises periodā ir jēgpilni nomērāmas izmaiņas.
- Ieteicams iekļaut politiskās uzticēšanās indeksu, ko iespējams aprēķināt kā vidējo vērtību no ESS pētījumā iekļautajiem jautājumiem par uzticēšanos politiķiem, parlamentam un politiskajām partijām.

CIVITTA International
info@civitta.com
+372 735 2802
www.civitta.com

CIVITTA Estonia
info.ee@civitta.com
+372 646 448 8
www.civitta.ee

CIVITTA Latvia
Info.lv@civitta.com
+371 277 055 85
www.civitta.lv

CIVITTA Lithuania
info.lt@civitta.com
+370 685 266 80
www.civitta.lt

CIVITTA Finland
Info.fi@civitta.com
+358 505 261 694
www.civitta.fi

CIVITTA Denmark
Info.dk@civitta.com
+452 762 80 83
www.civitta.com

CIVITTA Poland
Info.pl@civitta.com
+48 690 001 286
www.civitta.pl

CIVITTA Ukraine
Info.ua@civitta.com
+380 442 270 140
www.civitta.com.ua

CIVITTA Slovakia
info.sk@civitta.com
+421 901 700 574
www.civitta.sk

CIVITTA Armenia
info.am@civitta.com
+3 741 054 6434
www.civitta.am

CIVITTA Romania
Info.ro@civitta.com
+403 180 535 88
www.civitta.ro

CIVITTA Moldova
Info.md@civitta.com
+373 797 550 99
www.civitta.md

CIVITTA Sweden
Info.se@civitta.com
+372 646 448 8
www.civitta.se

CIVITTA Belarus
Info.by@civitta.com
+375 296 018 517
www.civitta.by

CIVITTA Serbia
Info.rs@civitta.com
+381 11 2435 489
www.civitta.rs

CIVITTA Bulgaria
Info.bg@civitta.com
+359 884 076 576
www.civitta.bg

CIVITTA North Macedonia
info.mk@civitta.com
+389 75 230 439
www.civitta.com

CIVITTA Kosovo
info.ks@civitta.com
+383 493 380 55
www.civitta.com

\ PATEICAMIES PAR SADARBĪBU!